

Amb les dades de la primera i segona taula, podem observar que, al principi, hi ha una forta dispersió de pesos, especialment a l'any 1611, que millora notablement l'any 1612 i especialment els anys 1618 i 1619, i que torna a empitjorar, però no tant com el 1611, l'any 1630. Si féssim els histogrames, veuríem que el repartiment de pesos és força irregular en alguns anys com el 1611 o el 1613, sens una moda prou definida. Cal tenir present que l'any 1611 s'havia posat per primera vegada en marxa el molí d'encunyació, un mètode que actua per laminació i que fa difícil l'ajustatge dels gruixos i, per tant, dels pesos. El primer any, doncs, la variabilitat d'aquests pesos és prou gran, de manera que la diferència entre els pesos extrems arriba a 0,62, gairebé la meitat del pes mitjà. Amb més experiència, sembla que això va millorant en els anys següents, tot i que amb la represa del 1630 sembla tornar a empitjorar. Al nostre entendre, la causa de tot plegat es deu, doncs, a causes tècniques i de manca d'experiència en la fabricació.

Pel que fa a les llegendes, es mantenen prou regulars, amb petits canvis en la puntuació i només dues variants important, un BARCINO CIVITS (manca la A) en un mig croat del 1613 de 1,38 g de pes, i el conegut canvi de llegendes d'anvers a revers en un mig croat del 1612 d'1,54 g.

Malgrat la petitesa de la mostra, Omar ha observat també enllaços d'encunys en els mitjos croats dels tres primers anys, però són massa pocs per a poder arribar a una estimació, per aquesta via, dels volums d'encunyació.

En qualsevol cas, es fa evident que la recopilació de totes les dades permet avançar més en l'estudi.

TROBALLA D'IFAC (CALP, ALACANT)

MIQUEL SÁNCHEZ I SIGNES, JOAQUÍN PINA MIRA**
JOSÉ-LUÍS MENÉNDEZ FUEYO****

Núm.: AN-92.

Lloc: Poble Medieval d'Ifac (Calp, Alacant).

Composició: Troballa acumulativa pendent d'estudi amb:

- Algunes monedes romanes.
- Unes 40 peces, essencialment billó, de Barcelona i València (2010).
- Un croat de Barcelona d'Alfons III.
- 1 diner comtal urgellès, que és el que ara es comenta.

* Arqueòleg. Responsable tècnic del "Projecte Ifac".

** Arqueòleg. Director tècnic del "Projecte Ifac".

*** Museu Arqueològic d'Alacant (MARQ). Director del "Projecte Ifac".

Dates límit i d'ocultació: pendents de l'estudi de conjunt de la troballa.

Localització: Museu Arqueològic d'Alacant (MARQ). Referència d'inventari: IV-17921-PT 10/3138-77.

Data de la troballa: campanya del 2010.

Circumstàncies de la troballa: excavació arqueològica de la qual es publicaran els resultats globals al final de l'excavació i que el 2016 ha donat ja una cinquantena de monedes.

Descripció:

Diner de billó d'Ermengol X d'Urgell (1276-1314). Seca d'Agramunt.

Anv/ +ERMENGAVDVS Bàcul entre dos brots de trèvol.

Caràcters: E de tipologia gòtica.

Rev/ +COMES:VRGELLI Creu interior, amb punts als espais.

Caràcters E semblant.

Pes: - g

Diàmetre: 18 mm

Tipus bibliogràfic: Cru.1945

Comentaris:

Presentem en aquesta notícia la troballa d'una moneda urgellesa batuda a nom del comte Ermengol X, troballa realitzada durant les tasques d'excavació arqueològica que cada estiu es porten a terme en la pobla medieval d'Ifac, situada en la localitat alacantina de Calp, promogudes des de l'any 2005 per la Diputació d'Alacant per mitjà del Museu Arqueològic d'Alacant (MARQ), en col·laboració amb l'Ajuntament de Calp i la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural de la Generalitat Valenciana. La finalitat del present article és donar a conèixer l'existència d'una altra d'aquestes monedes en terres valencianes, on resulten veritablement escasses; rau la seua particular importància en el fet que aquesta peça de billó ha estat localitzada en context arqueològic, amb la qual cosa la informació que se'n pot obtindre resulta força major que aquella que podria extraure's només a partir de l'estudi numismàtic d'una moneda descontextualitzada.

La troballa arqueològica va tindre lloc durant la campanya d'excavació de l'any 2010. No es tracta d'un trobament aïllat, sinó d'un més en la llarga llista de monedes localitzades durant les excavacions en la pobla d'Ifac: fins l'any 2014, quan es realitzà l'últim recompte de troballes numismàtiques, havien aparegut 39 monedes, nombre que, en el present any 2016, supera ja el mig centenar. El lot de monedes és, fonamentalment, medieval i de billó, compostat per diners i malles valencianes i barceloneses, que van aparèixer junt al diner agramuntès i un croat barcelonès a nom d'Alfons III; la resta de peces són de cronologia romana i moderna, i actualment s'està preparant l'estudi i publicació de totes elles.

La moneda es troba dipositada en el Museu Arqueològic d'Alacant – MARQ, amb la referència d'inventari IV.7921 – PI'10/3138-77.

El diner d'Ermengol X: la moneda que ens ocupa s'identifica com un diner agramuntès batut a nom del comte Ermengol X, el qual va governar el comtat d'Urgell entre els anys 1276 i 1314. Es tracta d'una moneda de billó, de mòdul menut (al voltant de 18 mm de diàmetre) i en un estat de conservació bastant acceptable.

Les monedes batudes a nom del comte Ermengol X resulten bastant abundants, sobretot els diners, pel fet que els òbols resulten escassos. Els diners agramuntesos d'Ermengol X pesen al voltant de 0,76 g, amb un 33% d'argent en la seua composició intrínseca, la qual cosa no fou impediment en aquells moments perquè la seua equivalència fou paritària amb els diners barcelonesos, amb un contingut d'argent menor (25%) però amb un pes major (al voltant d'1 g), la qual cosa compensava les diferències (Balaguer, 1999: 244). Com que la moneda barcelonesa circulava de manera paritària a la valenciana, en haver-se creat des del 1257 una àrea monetària compartida entre els dos territoris, si la moneda urgellesa es trobava compensada amb la barcelonesa, es pot pensar que agramuntesa i valenciana posseïen el mateix valor de canvi.

El que representa la moneda: resulta clar que no es tracta d'una moneda amb un valor intrínsec elevat. Un altre assumpte és el valor històric que adquireix per la seua procedència. Segurament, per a entrar a formar part de la massa monetària de la pobla, va haver de trobar-se en un conjunt més ampli de diners barcelonesos o valencians, en un pagament; però perquè açò ocorregués, el diner va haver de viatjar des d'Urgell fins a Ifac d'alguna manera. Encara que resulta lògic pensar que arribara en algun conjunt del qual era una peça residual, també podem plantejar la hipòtesi que fos a mans de colons procedents d'aquell territori. La pobla fou fundada l'any 1298 per Roger de Llúria, almirall de la Corona d'Aragó, i Teresa d'Entença, comtessa d'Urgell i neboda d'Ermengol X, fou cosina de Saurina d'Entença, muller de Roger de Llúria, de la qual cosa resulten evidents lligams familiars. La possible crida de colons des de terres del comtat d'Urgell per a poblar Ifac va poder facilitar l'arribada de la moneda agramuntesa. No és ca-

sualitat que una altra de les peces que coneixem d'Ermengol X haja estat trobada a Tibi, territori que també va pertànyer al casal dels Llúria: es tracta d'un diner trobat en l'excavació del castell d'aquesta població alacantina, amb un diàmetre de 18 mm i un pes de 0,71 g, i que actualment es troba dipositada en el fons del Museu Arqueològic d'Alacant - MARQ. Es podria pensar que, en un moment donat, malgrat no haver estat canviats per moneda legal, els diners urgellesos podrien haver servit per a un pagament, ja que la seua taxa de canvi equivalia la dels reials de València. Malgrat tot, cal no oblidar que són peces completament residuals dins de la massa monetària del regne valencià. Un exemple d'aquesta residualitat la podem trobar en l'aparició d'una moneda de Ponç de Cabrera, comte d'Urgell, en el conjunt monetari de la Cueva Santa d'Énguera (València), que, això no obstant, fa replantejar certes idees acceptades, com el suposat localisme de les emissions comtals (Cebreiro, 2010-2011: 199).

Malgrat tot, la distribució dels diners d'Urgell pel territori valencià es troba encara molt mal estudiada, però pel que es coneix de moment, aquestes peces són escasses i minoritàries dins dels conjunts monetaris descoberts fins ara. Açò no vol dir que, en el futur, el panorama continue igual: l'aparició de noves monedes del comtat d'Urgell, sobretot per al cas que ens ocupa, d'Ermengol X, ens pot aportar informació molt valuosa al voltant dels fluxes colonitzadors cap al sud valencià i plantejar noves hipòtesis sobre el paper dels Llúria en aquests moviments poblacionals.

BIBLIOGRAFIA

- BALAGUER, Anna Maria (1999): *Història de la moneda dels comtats catalans*. Barcelona. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.
- CEBREIRO ARES, F. (2010-2011): "El conjunto monetar de Cueva Santa (Enguera, València) (s. XIII – XVI)". *Acta Numismàtica* 41/42; pp. 195 – 209.
- CRUSAFONT I SABATER, Miquel (1982): *Numismàtica de la Corona Catalano-Aragonesa medieval*. Vico, Madrid.
- MENÉNDEZ FUEYO, José Luis (2009): Turres et fortaliciu: la pobla medieval de Ifach, un proyecto arqueológico para el futuro. *Calp, arqueología y museo*. MARQ – Diputación de Alicante, Alicante; pp. 152-193.
- MENÉNDEZ FUEYO, José Luis; Pina Mira, Joaquín; Ferrer Carrión, Roberto (2013): "La Pobra medieval de Ifach a la luz de los descubrimientos arqueológicos (2005-2013)". *Butlletí Calp, Institut d'Estudis Calpins* 6; pp. 6-8.
- RAMÓN SÁNCHEZ, J. J. (ed.) (2010): *Monedas: todas las caras de la historia*. Colecciones numismáticas del MARQ. Alicante.
- TORRÓ I ABAD, Josep (2000): "L'organització monetària del regne de València al segle XIII (1247-1277)". *Gaceta Numismática* 137; pp. 67-92.